

Spelenderwijs contact maken

Contact maken met een kind met een ontwikkelingsachterstand kan lastig zijn. Sommige kinderen zijn zo in zichzelf gekeerd, dat zij hun omgeving amper lijken op te merken. Andere kinderen zijn nieuwsgierig, maar trekken zich terug zodra een volwassene hen benadert. Bij weer een andere groep is het heel moeilijk om te ontdekken wat ze precies leuk vinden. Kortom, het kan een zoektocht zijn om als begeleider een kind op de meest optimale wijze te benaderen. Spelenderwijs contact maken kan zorgen voor een doorbraak.

Ariane Flesseman en Moniek Schrijver

Een mooie manier om aansluiting te vinden bij een kind met een ontwikkelingsachterstand is door samen te spelen. In spel volg je dan de interesses van het kind. Hierbij is zijn of haar motivatie altijd je uitgangspunt. Door jezelf te koppelen aan datgene wat een kind leuk vindt om te doen, ervaart hij dat de situatie met jou erbij leuker, spannender en interessanter wordt. Zo creëer je een ingang voor contact en leren. Het aansluiten bij de motivatie van een kind is een onderdeel van de aanpak *Speel, leer en communiceer* en wordt onder meer toegepast in de 'Samen naar school klas' van Stichting KOOS.

Stichting KOOS staat voor Kindgerichte Ontwikkelingsstimulatie Op School. Dit gebeurt in een zorggroep in een regu-

liere basisschool. In deze klas kunnen kinderen terecht met een ontwikkelingsachterstand, autisme en een beperking, verstandelijk en/of meervoudig.

Observeren

Een spelend kind observeren is dé manier om te ontdekken waar zijn motivatie ligt. Kijk naar wat hij doet en welk speelgoed hij interessant vindt. Pas als je weet wat een kind echt wil, kun je voor hem een bron van leuke dingen worden. De kunst van goed observeren is heel gedetailleerd kijken¹. Het kan onvolledig zijn om bijvoorbeeld te zeggen 'Thijs houdt van auto's'. Om echt aan te sluiten, is het nodig om te kijken wat Thijs zo boeiend vindt aan de auto's. Stel jezelf daarbij zo veel mogelijk vragen. Is dit

de auto als geheel of vooral de wielen? En zo ja, gaat het om het draaien hiervan of misschien wel om het gevoel van de rubberen wielletjes op zijn handen? Een andere optie is dat het naast elkaar zetten van auto's Thijs vooral motiveert. Of is dit juist het in een rij zetten om een file na te spelen of het sorteren van de auto's op kleur, grootte of type? Zo zijn er talloze variaties van spel waar een kind geïnteresseerd in kan zijn. Aan jou de taak om te ontdekken wat hij het leukst vindt.

Openingen voor interacties

Met behulp van observatie heb je een start gemaakt in het ontdekken wat een kind motiveert. Je kunt dan speelgoed verzamelen en spelhandelingen verzinnen waarvan de kans groot is

dat hij het leuk gaat vinden. Maar ervaren hoe je kan aansluiten bij een kind, kan alleen als je echt gaat spelen. Sleutelwoorden zijn dan interesse tonen en een kind nadoen, zeker als je contact wil maken met een kind met een ontwikkelingsachterstand. Als het je daadwerkelijk lukt om aan te sluiten bij zijn interesses, biedt dit een prachtige opening voor interactie en het stimuleren van zijn ontwikkeling.

Interesse tonen

Wees geïnteresseerd in wat een kind doet en toon je belangstelling. Dit kan je letterlijk uitspreken, maar dat hoeft niet. Je kan ook voor jezelf bedenken wat je aanspreekt in wat een kind doet; dit straalt je dan automatisch uit. Een spelmoment starten met oprechte interesse heeft een positief effect op de interactie. Daarbij is het wel heel belangrijk dat je het echt meent. Roep niet "wat een prachtige toren" als je

dat eigenlijk niet vindt. Kinderen voelen dit aan. Ben je minder enthousiast over een bepaalde activiteit, zoek dan een spel waar je wel vrolijk van wordt. Jouw nieuwsgierigheid is enorm waardevol.

Een kind nadoen

Een techniek die je altijd kan toepassen om contact te maken met een kind is hem nadoen². Veel kinderen vinden het grappig als je letterlijk doet wat zij doen. Soms om het mooie effect. Zo geeft spetteren in een bak met water met zijn tweeën een dubbel zo mooi resultaat. Daarnaast kan imitatie een gevoel van erkenning en bevestiging geven. Een kind nadoen geeft jou ook veel informatie over zijn motivatie. Als je twijfelt waarom een kind bepaald gedrag laat zien, doe mee en doe hetzelfde! Vaak ervaren je dan beter wat een activiteit inhoudt dan door alleen ernaar te kijken.

Stel een kind speelt graag met langwerpige voorwerpen, zoals stokjes, stiften of takjes. Hij beweegt dan het stokje heel snel voor zijn ogen heen en weer. Je hebt het vermoeden dat het om het visuele effect gaat van het bewegende stokje. Maar hoe ziet dat effect er eigenlijk uit? Om echt te zien waar een kind graag naar kijkt, kan je dit het beste zelf proberen. Als extra ontdekking ervaren je dat het wapperen met het stokje niet alleen mooi is om naar te kijken, maar ook een windvlaag geeft die koel aanvoelt op je wang. Al jouw bevindingen kan je weer gebruiken om nog beter aan te sluiten bij dit kind.

Casus

Op het schoolplein zondert Jason zich de meeste tijd af en rent dan alleen rondjes over het plein. De begeleiders en zijn klasgenootjes zijn er helemaal aan gewend dat Jason niet mee doet. Jason heeft een vaste route, waarbij hij

'Imitatie kan een kind een gevoel van erkenning en bevestiging geven'

'Stop met spelen als het nog leuk is'

begint bij de zandbak en steeds hetzelfde rondje rent tot de pauze voorbij is. Zijn begeleiders hebben tevergeefs geprobeerd hem ander spel aan te bieden en laten hem nu begaan. Charlotte, een nieuwe collega die nog bezig is alle kinderen te leren kennen, vindt het toch jammer dat Jason zo weinig interactie met zijn omgeving heeft. Ze probeert te achterhalen wat de functie van het rennen voor Jason is door hem na te doen. Ze rent letterlijk dezelfde route samen met Jason over het plein. Ze komt erachter dat hij heel zacht vliegtuiggeluiden maakt. Bij elke hoek van het schoolplein doet hij alsof hij gas geeft of opstijgt. Dit doet hij zo onopvallend en zacht, dat niemand dit eerder heeft opgemerkt. Om contact te maken doet Charlotte dit precies na. In eerste instantie letterlijk hetzelfde als Jason: opstijgen bij de zandbak en dalen bij de voordeur van de school. Nadat Charlotte een paar keer meedoet met het spel van Jason ontstaat er contact. Het lukt haar uitein-

delijk om Jason te interesseren in spelvarianties. Ze roepen 'Klaar voor de start', doen een wedstrijdje wie het snelst kan vliegen en maken een landingsbaan met takken. In plaats van zich afsluiten en in zijn eentje te rennen, ervaart Jason nu dat het leuk is dat iemand meedoet. Dit biedt zoveel meer leermogelijkheden.

Houd het kort

De totale tijd dat je samenspeelt, hoeft niet lang te zijn. Korte momenten met veel lol zijn heel waardevol. Stop met spelen als het nog leuk is. Op deze manier zorg je dat het haalbaar blijft voor jezelf, je nog spelideeën hebt voor de volgende keer en een kind geïnteresseerd blijft in spel samen met jou. Het is effectiever om meerdere, korte spelmomenten per dag te hebben, in verschillende situaties en met ander speelgoed, in plaats van één keer per dag langer spelen. •

De twee referentie van dit artikel zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl

auteursinformatie

Ariane Flesseman (info@speelleerencommuniqueer.nl) is orthopedagoog en auteur van het boek *Speel, leer en communiceer* (speelleerencommuniqueer.nl). Moniek Schrijver is initiatiefneemster van Stichting KOOS (stichting-koos.nl).